

Languages on this page:

ISSN 1652-7224 ::: Publicerad den 29 april 2009

Utskriftsvänlig pdf-fil

[Läs mer om dansk idrott, idrottspolitik och idrottsforskning på idrottsforum.org](#)[Läs mer om idrott och filosofi på idrottsforum.org](#)

En av idrottens mest spännande dikotomier, eller motsättningar, eller symbioser, beskrivs med begreppsparret bredd–elit. Såväl inom den praktiska idrottsverksamheten som inom den akademiska forskningen på området är bredd/elit-problematiken ständigt närvarande. Grundhypotesen är att framväxten av en idrottslig elit förutsätter en bred bas av aktiva idrottsutövare på olika nivåer, bland vilka talanger identifieras och lyfts ut för en framgångsrik karriär som professionella elitidrottare. Men denna tankegång är inte helt oomtvistad, och det görs på flera håll omfattande satsningar på att utveckla elitidrotten utan motsvarande investeringar i breddidrotten. I denna uppdatering recenserar två böcker om elitidrott, båda danska, och en av dem gör anspråk på att presentera elitidrottens vardag. Steen Brock har sammanställt *Elitesportens virkelighed: Ti udøvere og otte forskere om livet i og uden for arenaen* (Aarhus Universitetsforlag), som innehåller intervjuer med tio tidigare elitidrottare och därutöver sex idrottsfilosofiska texter. Birger Hedén har läst den "alls inte ointressanta" boken för forumets räkning, och i sin tankeväckande recension lyfter han bland annat fram individualismen och vinnarskallen som gemensamma drag hos de sinsemellan mycket olika intervjupersonerna.

Elitidrottare berättar

Birger Hedén

Litteraturvetenskapliga institutionen, Lunds universitet

Steen Brock (red)**Elitesportens virkelighed: Ti udøvere og otte forskere om livet i og uden for arenaen**

329 sidor, hft.

Århus: Aarhus Universitetsforlag 2007

ISBN 978-87-7934-020-6

Under läsningen av den här antologin kom jag att tänka på Boris Beckers sansade kommentar när han som titelförsvare hade blivit utslagen av en mycket lågrankad australier redan i andra omgången av Wimbledon. Intervjuaren från BBC antydde något närmast tragiskt när han mötte Becker i den traditionella intervjun i kvällssolen på en balkong. Men den väl då endast artonårige ynglingen påpekade lugnt: This is not a war, this is a game.

Med lätt överdrift och hårdraget ser jag en liknande scen målas upp i den här alls inte ointressanta antologin: de intervjuade f d idrottsutövarna har en självfallen distans till sitt liv på och utanför tävlingsbanorna, då och nu, medan forskarna, varav hela fem idrottsfilosofer, delvis provokativt försöker blåsa upp det som kanske inte är så särskilt konstigt.

Att idrottarna, som bland annat representerar friidrott, handboll, simning och squash, alla varit tämligen eller mycket framgångsrika kan ju, som redaktören tillika intervjuaren av dem alla, Steen Brock, påpekar, bero på att de är utvalda av Team Danmark. Det är den danska motsvarigheten till Sveriges olympiska kommitté. Och från det hållet vill man antagligen försöka understryka att man väljer rätt personer när man stöttar elitidrottare. Dessutom är det hela åtta kvinnor och bara två män, säkert delvis beroende på framgångar inom kvinnoidrotten som det inte riktigt fanns motsvarighet till bland de manliga idrottsutövarna under 90-talet. Vilka som tackat nej till att delta –

det måste det ha funnits – redovisas inte.

Men precis som Brock tror jag inte att det spelar någon roll för bilden av idrott på hög nivå, som den här ter sig, att det bland de intervjuade inte också återfinns en eller annan som aldrig nådde ända fram, eller kanske inte nådde nånting alls att skriva hem om, trots ekonomiskt stöd, bra tränare etc. För det framgår tydligt att de olika utövarnas bakgrund är lika varierad sinsemellan som det skulle se ut om tio andra personer med någon gemensam sysselsättning skulle utfrågas.

En del har haft idrottande föräldrar som förebild, andra inte. Somliga har specialiserat sig tidigt, andra inte. En del har kommit bra överens med tränare, andra inte. Och även om många ser tillbaka och finner att de kanske mest hade vänner bland idrottskompisar har i alla fall en eller annan av de övriga inte behövt släppa sina sociala kontakter i andra kretsar.

Gemensamt har de en stark individualism, också de som underordnat sig lagspel, som ett par av deltagarna i det på 90-talet så framgångsrika handbollslandslaget. För några av de andra stod det tidigt klart att de omöjligt hade kunnat tänka sig lagsporter. Att delta bara för deltagandets egen skull kan man däremot inte finna mycket spår av. För en del tycks det rentav ha varit oerhört svårt att acceptera nederlag, inte bara som unga juniorer utan också senare.

Mitt intryck av dessa idrottsutövaras samlade erfarenheter är att elitidrotten i allt väsentligt varit till fördel för dem i deras yrkesliv när de lagt idrottskarriären till handlingarna. De har lärt sig att ställa upp mål och att analysera både medgång och motgång. Även de allra mest självcentrerade individerna har uppfattat att de för sina framgångar haft många andra att tacka för stöd. Och att de, utom möjligen i en avgörande situation i själva tävlingen, ingår i ett ”lag” av något slag. Det är några viktiga ting som de införlivat och kan dra nytta av, antingen de nu arbetar som tränare, läkare, utbildningsledare, eller marknadsförare. Det här ligger inom ramen för den utgångspunkt Steen Brock hade för boken: den så på sig själv helt inriktade idrottaren bär bildligt också allt omkring – klubben, nationen, publiken, medier, laget osv – på sina axlar. Individerna är en del av en brokig helhet.

I sammanhanget en tanke: hur mycket plats för introverta kan det finnas inom elitidrotten, i synnerhet som idrott alltmer i mediala avseenden ingår i någon allmän underhållningsgenre, där det bland annat förutsätts att de som idrottar ska ställa upp i alla möjliga och, inte minst, omöjliga sammanhang; det må röra allt från TV-shower till framträdanden med sponsorer. Flera av de här intervjuade har väl inte så där mycket till övers för sportjournalister heller. Fast den riktigt bistra kritiken, för att inte säga mosningen, av danska sportjournalister i alla medier, levererar redaktören själv i sin inledning. Något okunnigare än de när det gäller idrott tycks svårt att hitta. Å andra sidan var det bättre förr, tycks han mena, och nämner ett par namn vars bäst-före datum gått ut.

” Även de allra mest självcentrerade individerna har uppfattat att de för sina framgångar haft många andra att tacka för stöd.

Där kan jag inte riktigt känna igen mig om jag tänker på svenska förhållanden. Visst finns här, liksom i alla yrken, usla företrädare, men samtidigt utmärkta referenter och granskare.

Bland idrottsforskarnas bidrag finns ett par som präglas av närmast diametralt motsatta ståndpunkter. Mot den med enkätresultat och andra vetenskapliga undersökningar välförsedde idrottsfilosofen Peter Fuur Andersen står idrottskonsulenten Preben Astrup. Den förstnämnde pläderar för vikten av att tidigt upptäcka talangerna, och att skilja på elit- och breddidrott. Den andre diskuterar fantasins företräde när det gäller lek- och lustmomenten hos de unga, med utgångspunkt från sin unga dotters fantasifulla och samtidigt så positiva berättelse om vad hon gjort – tusen kullerbyttor inom en timme, till exempel – på den gymnastik hon är med på. I botten ligger hans tro på att de positiva erfarenheterna bär vi med oss in i framtiden, och det är något som kan och skall finnas med också i idrotten.

I övrigt skriver forskarna bland annat om idrottens historiska utveckling från 1900-tal till 2000-tal, om det problematiska med att anta att idrottsstjärnor också är omedelbara identifikationsobjekt, och om vilka gränser som ska dras när det gäller vad som ska kallas dopning.

Om det verkligen var bättre förr, som visserligen inte sägs, men som jag tycker mig ana under ytan på några av deras bidrag, kan diskuteras. Men som en illustration till vart vi är på väg – vinsten är allt (och pengarna), vägen dit är intet (eller rättare sagt måste hållas farbar med alla medel) – läser jag en notis som gör mig beklämd. Fotbollsklubben Djurgårdens styrelse (!) har bestämt att lagets spelare i fortsättningen inte ska spela bollen över sidlinjen när en motståndare ligger skadad på planen. Männe nästa idé kommer att handla om att de för säkerhets skull ska sparka till honom så att han med visshet inte kan fortsätta?

 Köp boken från [Adlibris.se](https://adlibris.se)

 Kjøp boken fra [Capris.no](https://capris.no)

 Køb bogen fra [eLounge.dk](https://elounge.dk)

 Buy this book from [Amazon.co.uk](https://amazon.co.uk)

 Buy this book from [Amazon.com](https://amazon.com)